

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קלב

ערש"ק פרשת בהריבחוקותי ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת בהר-בחוקותי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קלב), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבאר הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

"וזכרתי את בריתי יעקוב גו' בריתי יצחק גו' בריתי אברהם" – בתו"כ
וברש"י ביארו בב' אופנים הא ד"נמנו אחורנית"; הסברת דבריהם והטעם
לחילוקים שביניהם.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לב עמ' 168 ואילך)

יינה של תורה

ביאור מה דאמרו בחז"ל יעודים גשמיים בנוגע לימות המשיח וכן כשכר
על "בחוקתי תלכו כו'", הגם שלכאורה התועלת והשכר האמיתי הוא
בענינים רוחניים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לו עמ' 79 ואילך)

חידושי סוגיות

בגדר הא דרב לא חזר בו אף בלא קנין – יביא הא דאיפליגו בירושלמי,
והסיקו דרב נהג ממידת חסידות שלא לשנות מדיבורו בקניינים / יקשה
במה שתירצו המפרשים לחלק מהא דב"מ שאמר לשמשו שלא יסמוך על
דיבורו לבד / יקדים דמחולקים הסוגיות אם הוא בנכסי עצמו או נכסי
ציבור / יסיק דגדר חסידות דרב, שדיבורו מתחילה גמר ומקני, וזה שפיר
אינו שייך בנכסי אחרים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לב עמ' 154 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע בענין אופן
העבודה בהנהגת בני ביתו.

(אגרות קודש חלק י עמ' תיא)

מקרא אני דורש

זכות אבות או זכות מעשה אבות

"וזכרתי את בריתי יעקוב גו' בריתי יצחק גו' בריתי אברהם" – בתו"כ וברש"י ביארו בב' אופנים
הא ד"נמנו אחרנית"; הסברת דבריהם והטעם לחילוקים שביניהם

א. בפרשת בחוקותי, בסיום התוכחה: "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור". ופירש רש"י: "למה נמנו אחרנית? כלומר, כדאי הוא יעקב הקטן לכך. ואם אינו כדאי – הרי יצחק עמו. ואם אינו כדאי – הרי אברהם עמו שהוא כדאי".

ומדבריו עולה, שזכותו של יעקב פחותה היא מזכות יצחק ואברהם, וכפי שמדגיש: "כדאי הוא יעקב הקטן לכך" – שיעקב הוא "קטן" ביחס ליצחק ואברהם. ובמפרשים (משכיל לדוד, באר בשדה ועוד) נתקשו בטעם הדבר, שלכאורה הרי אדרבה: מצינו שיעקב נקרא "בחור שבאבות" (ב"ר רפע"ו ובכ"מ)!

ויש לומר, שיסודו של רש"י הוא בפירושו לעיל בפרשת כי תשא (לב, יג), על הפסוק "זכור לאברהם ליצחק ולישראל" – שפירש שם רש"י: "אם לשריפה הם – זכור לאברהם שמסר עצמו להשרף עליך באור כשדים; אם להריגה – זכור ליצחק שפשט צוארו לעקידה; אם לגלות – זכור ליעקב שגלה לחרץ". שמזה מובן, שגדלה זכותו של אברהם משל יצחק ויעקב, כיון שהוא "מסר עצמו להשרף עליך"; למטה ממנה – זכות יצחק "שפשט צוארו לעקידה" [ולהעיר מדין ד' מיתות, ששריפה חמורה מהרג (משנה סנהדרין מט, ב); ולמטה מהם זכות יעקב, שלא מצינו בו מסירות נפש בפועל, אלא רק ענין הגלות.

ב. ויש להוסיף:

בתורת כהנים כאן נתבאר בסדר הפוך: "אם אין מעשה אברהם כדאי – מעשה יצחק, ואם אין מעשה יצחק כדאי – מעשה יעקב".

והיינו, דלהתורת כהנים כל המאוחר זכותו גדולה יותר: זכות יצחק גדולה משל אברהם, ושל יעקב גדולה משל יצחק; ואילו מדברי רש"י עולה, שכל המוקדם זכותו גדולה יותר: זכות יצחק גדולה מזכות "יעקב הקטן", וזכות אברהם גדולה עוד יותר.

ויש לומר בביאור הבדל זה, על פי הבדל נוסף שמצינו בין התורת כהנים לבין רש"י: בתורת כהנים הלשון היא "אם אין מעשה אברהם כדאי – מעשה יצחק. . . מעשה יעקב" – היינו, שצריכים כאן לזכות מעשיהם של האבות; ואילו רש"י כתב "כדאי הוא יעקב. . . יצחק. . . אברהם" – היינו, שמדובר כאן על זכות וחביבות האבות עצמם.

ובהתאם לכך:

כאשר מדובר על מעשה האבות, כמה מעשים טובים שעשו בפועל, הרי ביעקב יש מעלה יתירה כלפי אברהם ויצחק. כי דוקא משום שהי' בן יצחק ובן בנו של אברהם, ונולד ונתגדל בקדושה וטהרה, הרי מעשיו היו שלמים בתכלית, ועד שלא הי' פסול בזרעו – שלא כמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק שיצא ממנו עשו.

ולכן התורת כהנים שמדגיש את זכות מעשה האבות, נוקט שזכות יעקב גדולה משל יצחק, וזכות יצחק גדולה משל אברהם – כי כל המאוחר יותר הוסיף בקדושתו ומעשיו;

אולם רש"י שמדגיש את זכות האבות עצמם, היינו: החידוש והחביבות שלהם אצל הקב"ה, שמכחו זכו להיות אבות, הרי בענין זה יש מעלה יתירה לאברהם כלפי יצחק ויעקב. כי דוקא בגלל שאברהם לא נולד בקדושה ובטהרה, אלא נולד לתרח וגדל בין עובדי עבודה זרה וכו', גדולה זכותו בזה שהכיר את בוראו בעבודת עצמו, ועד שמסר עצמו לשריפה על קדושת שמו יתברך, ולכן דוקא הוא אבי האומה הראשון שזכותו גדולה מכולם.

ג. אך עדיין צריך ביאור בלשון רש"י – "ואם (יעקב) אינו כדאי הרי יצחק עמו" [ומקורו בלשון הכתוב: "ואף את בריתי את יצחק"]:

כיון שזכות יצחק גדולה משל יעקב – מדוע צריך לצדף אותה לזכות יעקב, "הרי יצחק עמו"? הרי אפשר להסתפק בזכות יצחק לבד!

ויש לומר, שבאמת כך הוא, שאם זכות יעקב לא תספיק – אפשר להסתפק בזכות יצחק לבד. ומה שכתב רש"י "הרי יצחק עמו", כוונתו בזה היא:

זכות יצחק מצד עצמה יכולה היא לעמוד גם לעשו, שהרי אף הוא מזרע יצחק; וכדי שזכות יצחק תעמוד דוקא לבני ישראל, הרי זה על ידי שמצרפים את זכות יצחק ליעקב, שאז הזכות עומדת לישראל דוקא, בני יעקב.

לקראת שבת

ט

ובזה יובן גם המשך דברי רש"י, ש"אם אינו כדאי – הרי אברהם עמו שהוא כדאי". ולכאורה, כיון שמדובר קודם לכן על שתי זכויות, זכות יעקב וזכות יצחק, ה"רש"י צריך לומר: "אם אינם כדאי – הרי אברהם עמהם"; ולמה כתב בלשון יחיד, "אם אינו כדאי – הרי אברהם עמו"?

אלא שאכן, אין כוונת רש"י שמצרפים זכות אברהם לזכות יצחק (ויעקב), כי לאחר שזכות יצחק לא הספיקה – שוב אפשר להסתפק בזכות אברהם לבדו, שגדולה מזכות יצחק (ויעקב). ומה שכתב רש"י "הרי אברהם עמו", כוונתו עם יעקב לבד; והיינו, שכדי שזכות אברהם תעמוד לבני ישראל דוקא – ולא לישמעאל ועשו – הרי זה על ידי שמצרפים את זכות אברהם "עמו", עם יעקב דוקא, שאז זכות אברהם עומדת רק לזרע יעקב.

יינה של תורה

יעודים גשמיים דוקא – כשכר לקיום מצוות

ביאור מה דאמרו בחז"ל יעודים גשמיים בנוגע לימות המשיח וכן כשכר על "בחוקותי תלכו כו",
הגם שלכאורה התועלת והשכר האמיתי הוא בענינים רוחניים

א. עה"פ (בחוקותי כו, ד) "ונתנה הארץ יכולה" (שנאמר כשכר על קיום המצוות) דרשו רז"ל בתורת כהנים: "לא כדרך שהי' עושה עכשיו אלא כדרך שעושה בימי אדם הראשון, ומנין שהארץ עתידה להיות נזרעת ועושה פירות בן יומה ת"ל זכר עשה לנפלאותיו וכה"א תדשא הארץ דשא עשב מלמד שבו ביום שהיתה נזרעת בו ביום עושה פירות, ועץ השדה יתן פריו לא כדרך שהוא עושה עכשיו אלא כדרך שעשתה בימי אדם הראשון. . בו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות. מנין שהעץ עתיד להיות נאכל ת"ל עץ פרי, אם ללמד שהוא עושה פרי והלא כבר נאמר עושה פרי, א"כ למה נאמר עץ פרי אלא מה פרי נאכל אף העץ נאכל, ומנין שאף אילני סרק עתידים להיות עושים פירות ת"ל ועץ השדה יתן פריו".

והנה תוכן זה, בהפלאת נסים ומעלות שיהיו לעתיד בגשמיות העולם, מצינו בדברי רז"ל בכ"מ (ראה שבת ל, ב), ולדוגמא במס' כתובות (קיא, ב) "עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת . . עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים. . עתידה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול" וכיו"ב.

וצריך להבין: בתיאור המצב דלעת"ל כתב הרמב"ם (סוף הל' מלכים) "ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו

לקראת שבת

יא

דעת בוראם כפי כח האדם שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, ומוכן, דכאשר בנ"י יהיו במצב כזה, אין חשיבות לנסים ונפלאות הגשמיים הנ"ל שיהיו בפירות הארץ (ובלשון הרמב"ם (שם) "וכל המעדנים מצויין כעפר"). ואף שמוכן שיש תועלת בדברים אלה, כי כאשר "הטובה תהי' מושפעת הרבה" ה"ז אמצעי "כדי שיהיו (ישראל) פנויים בתורה וחכמתה ולא יהי' להם נוגש ומבטל" (ל' הרמב"ם שם ה"ד), מ"מ, למה האריכו חז"ל כ"כ במעלת המעדנים הגשמיים שיהיו לעת"ל, כאילו הוי דבר מיוחד ונעלה ביותר בפ"ע?

ב. והנה מעין שאלה זו הקשו המפרשים (אברבנאל (ריש פרשתנו)) לענין שכר מצוות המבואר בריש הפרשה, "אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם – ונתתי גשמיכם גו", ומאריך הכתוב בפרטי שכר המצוות, שרובם הם דברים גשמיים, והרי עיקר שלימות השכר הוא תועלת וטובה רוחנית, שהיא הטובה והתועלת האמיתית.

זאת ועוד: בביאור הכתוב "אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" פירשו רז"ל (תו"כ עה"פ. הובא בפרש"י) דהיינו "להיות עמלים בתורה", ולא עוד אלא שהעמל בתורה הוא ע"מ לשמור ולקיים, ונמצא, שעיקר כתוב זה קאי בלימוד התורה וקיום המצוות לא ע"ד הרגיל, אלא בדרגא נעלית של לימוד התורה וקיום המצוות, לימוד מתוך עמל, וכן שמירה וקיום מתוך עמל.

ובפרט לפי המבואר בספרים (ראה לקוטי תורה ריש פרשתנו) בפ"י "בחוקתי" (ע"ד הרמז) שהוא מלשון חקיקה, והיינו שלימוד התורה וקיום המצוות כאן הוא לא רק באופן של עמל ויגיעה סתם, אלא באופן של חקיקה, שהתורה והמצוות חקוקים בלבם ובכל מהותו. וכמעלת אותיות החקיקה על אותיות הכתיבה, שלא רק שאותיות החקיקה מאוחדות יותר עם האבן שהן חקוקות בה מאשר אותיות הכתיבה עם הקלף שעליו נכתבו, אלא שאין כאן מציאות מלבד האבן שבה חקוקות האותיות. כלומר, לימוד התורה הנרמז כאן הוא לא רק באופן שהאדם עם התורה הם כמו שני דברים המחוברים יחד, אלא עוד זאת, שהאדם אינו מציאות, וכל מציאותו היא התורה שלומד. ומוכן, שאצל אדם כזה שלימוד התורה הוא באופן של 'חקיקה', גם המצוות שהוא מקיים הם באופן כזה, שחודרות בכל מציאותו.

ומכל זה מוכן, שהמדובר כאן הוא בדרגא נעלית ביותר של לימוד התורה וקיום המצוות – וא"כ פשוט שאצלו אינו תופס מקום שום דבר מלבד התורה והמצוות, ופשיטא – שלא שכר וייעודים גשמיים, והיתכן שלאדם בדרגא כזו בעבודת השם, אומרים לו שבגלל זה ש"בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם" יקבל שכר ד"ונתתי גשמיכם בעתם גו" וכל הייעודים הגשמיים בעינינו גופניים כו'?

ג. וי"ל הביאור בזה:

על התורה נאמר (נצבים ל, כ) "הוא חייך ואורך ימיך", ופירושו, לא רק שהתורה מביאה חיים להאדם בעוה"ז ובעוה"ב, אלא שהיא היא החיים של כאו"א מישראל, והיינו שבנוגע לאיש

לקראת שבת

ישראל אין התורה דבר נוסף על מציאותו וכאחד משאר הפרטים בחייו, אלא היא מהותו וחייו ממש.

והנה האדם נחלק לכמה חלקים, ובכללות – ראש גוף ורגל, הראש הוא מקום משכן כוחותיו הנעלים, השכל וכו', וכן החושים דראי' ושמיעה כו', והגוף הוא כלי ומשכן למדות שבו וכיו"ב, ואילו ברגלים ישנו רק כח ההילוך שהוא הכח התחתון ביותר, שלא ניכרת בו מעלת האדם. אמנם כ"ז הוא בשייכות לכחות פרטיים של האדם, אבל עצם החיות הנפשי שלו, שהוא למעלה מהכחות הפרטיים, נמצא בכל הגוף בשוה, מראשו ועד רגלו.

וטעם הדבר, לפי שחיות הנפש היא מהותו של האדם, ולכן נמצאת בכל נקודה ונקודה של הגוף בשוה.

[וע"ד סיפור הגמרא אודות ריב"ז (גיטין נו, ב), דהתענוג שבנפש פעל גם בהעקב שברגל – "שמועה טובה תדשן עצם". והיינו לפי שהתענוג הוא ממהות הנפש ולכן הוא נמצא ופועל בכל האדם עד אפילו לעקבו].

ויתר על כן: ההוכחה והבחינה אם דבר מסויים מקורו החיות שהיא מהות האדם, היא מזה שבא לידי גילוי לא רק בכוחות הנעלים שלו, אלא גם בכחות הפחותים עד לעקב שברגל.

מעין דוגמא לדבר: אדם המתבונן בדבר המביא לידי שמחה, הרי ההוכחה לזה שהשמחה חדרה בכל מהותו והוא שמח באמת, היא כאשר השמחה מתבטאת לא רק במחשבתו ודיבורו אלא גם במעשיו עד לריקוד ברגלים. ועד"ז בשאר המדות כגון אהבה ויראה או להבדיל צער וכיו"ב.

ומזה יובן גם בנוגע לזה שהתורה היא חיינו – שהגילוי והביטוי של זה שהתורה היא חיותו וכל מהותו של האדם, היא כאשר התורה פועלת ומשפיעה לא רק על עניני נשמתו, ענינים רוחניים ונעלים, אלא גם בענינים גופניים ובכל עניניו הגשמיים השייכים אליו:

אם השכר על לימוד התורה לשמה הי' רק שיזכה למעלות רוחניות וענינים נעלים, אין כאן ביטוי שלם שהתורה היא כל מציאותו, כי השכר הוא כמו תוצאה טבעית מעסק התורה שלו, שלכן הוא שכר רוחני תמורת עבודתו הרוחנית; אבל כאשר נשפעים לו טובות גשמיות בגלל עבודתו הרוחנית בתומ"צ, "ונתתי גשמיכם בעתם ועץ השדה גוי", אזי נראה וניכר שתורה ומצוות אינם רק לימוד ועשי' הנוספים על מציאותו או עכ"פ רק פרט במציאותו, אלא התורה היא כל מהותו וחיותו, ולכן העסק בה מביא טובה ותועלת בכל עניניו, גם בענינים גשמיים דעוה"ז.

והנה סיבת הדבר שהתורה היא חיותו ומהותו של האדם, הוא לפי שאורייתא וקוב"ה כולא חד (ראה זח"א כד, א), ולכן, כשם שהקב"ה הוא אמיתית המציאות, שמאמתת המצאו נמצאו כל הנמצאים (ל' הרמב"ם ריש הל' יסודי התורה), שממנו באו כל המעלות וסוגי השלימות שבכל הבריאה כולה, עד"ז הוא בנוגע לתורה, שהיא מביאה טוב ותועלת בכל הנמצאים כולם, כל סוגי תועלת, הן רוחניות והן גשמיות.

לקראת שבת

יג

ועפ"ז נמצא, שאדרבה, דוקא בהענין דשכר גשמי מודגש שהתורה היא באופן של "בחוקותי" – מלשון חקיקה, שהתורה חקוקה בו, עד שנעשית מציאותו מממש.

ד. ע"פ הנ"ל מבואר גם הקשר דהייעודים הגשמיים שבפסוקים ומרז"ל בנוגע לעת"ל, וכמו מאמרים הנ"ל "בו ביום שהוא נטוע בו ביום עושה פירות", "עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת" וכיו"ב – כי דוקא זה מורה על שלימות מצב בני"ב בלימוד התורה וקיום המצוות שלהם:

זה שבזמן דעתה באים עניני האדם באופן של טירחא ויגיעה, ועובר זמן רב עד שמוציאים פירות, הן בעשבים והן בפירות האילן, אינו רק בסיבת חטא עה"ד שירד מצב העולם, "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה גו' בזעת אפיך תאכל לחם גו'" (בראשית ג, יז ואילך), אלא לפי שעניני גשמיות העולם אינם "כלים" כביכול לקבל השפעת הקב"ה. והיינו שגם אדם הלומד תורה ומקיים מצוות כדבעי, ונשפע לו כל טוב גם בצרכיו הגשמיים, אין זה בא תיכף ומיד, כי דבריו הגשמיים אינם מיוחדים עם שרשם ברוחניות, השפעת ה'.

וזהו החידוש שיהי' לעתיד לבוא בימות המשיח, שלא יהי' הפסק בין הפעולה והצמיחה בגשמיות, לפי שלעתיד יהי' מצב העולם כדבעי, דהדברים הגשמיים יהיו בהתאחדות עם שרשם ומקורם – דבר ה' (ע"ד ההתאחדות דהתורה עם דבריו הגשמיים הנ"ל), ולכן תהי' ההשפעה הגשמית בריבוי ובאופן הכי טוב.

חידושי סוגיות

בגדר הא דרב לא חזר בו אף בלא קנין

יביא הא דאיפליגו בירושלמי, והסיקו דרב נהג ממידת חסידות שלא לשנות מדיבורו בקניינים / יקשה במה שתירצו המפרשים לחלק מהא דב"מ שאמר לשמשו שלא יסמוך על דיבורו לבד / יקדים דמחולקים הסוגיות אם הוא בנכסי עצמו או נכסי ציבור / יסיק דגדר חסידות דרב, שדיבורו מתחילה גמר ומקני, וזה שפיר אינו שייך בנכסי אחרים

א.

קושיית הפלפולא חריפתא דבשביעית אמרו דרב לא שינה מדיבורו, ובב"מ מצינו להיפך תנן בסוף מס' שביעית: "כל המטלטלין נקנין במשיכה, וכל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו". פירוש, אף שמעיקר הדין יכול המוכר לחזור בו דעדיין לא קנה במשיכה¹, מ"מ, בשאינו חוזר בו ומקיים את דברו, רוח חכמים נוחה הימנו.

ובירושלמי שם הביאו פלוגתא בין ר' יוחנן ורב, דלר' יוחנן "אמר ליתן מתנה לחבירו וביקש לחזור בו, חוזר בו"; ו"רב פליגי, דרב אמר, כד אנא אמר לבני ביתי ליתן מתנה לבר נש, לינה (לית אנא (פני משה לירושלמי שם)) חוזר בי", שמקיים את דיבורו לתת המתנה.

שלמה (וראה גם פי' מהר"י בן מלכי צדק) שם
דהכוונה "בלא נתינת דמים". ע"ש. וראה בירושלמי
שם.

1) כן מפורש בפיהמ"ש להרמב"ם ורע"ב שם
"אע"פ שאין שם משיכה". וראה תוי"ט ומלאכת

לקראת שבת

טו

ובהמשך הסוגיא הקשו שם בירושלמי מעובדא דרב (ירושלמי שם עם פי' הפני משה), "חד בר נש אפקיד ערבון על מילחא (שעשה מקח עם א' על מלח ונתן לו משכון על המקח), ויקרת (נתייקר המלח, ורצה המוכר לחזור בו), אתא לגבי רב, א"ל, או יתן לו כל עירבוננו (כל מה שהוא נגד ערבוננו יתן לו כפי שוויו כך וכך מלח), או (אם אינו רוצה במקח) ימסור לו למי שפרע (דבמקצת דמים שקיבל נתחייב מיהת לקבל עליו מי שפרע), מחלפא שיטתי דרב, תמן הוא אמר כד אנה אמר לבני ביתי ליתן מתנה לבר נש לינה חזר בי (בדיבור בלחוד זוכה המקבל) וכאן הוא אמר הכין" (דאפילו מוכר שקיבל ערבון על המקצת יכול הוא לחזור בו).

ומשני, "תמן למדת הדין ומה דרב נהג למדת חסידות" (בהאי עובדא ע"פ מדת הדין הוא, דלדינא הורה כן, ומה דרב נהיג בעצמו ע"פ מדת חסידות הוא, שאע"פ שמדינא לא זכה בה המקבל, לפנים משה"ד עשה, ונהג בעצמו מדת חסידות).

ובס' פלפולא חריפתא לרא"ש (ב"מ פ"ד ס"ב סק"ש) וכ"ה בשנות אליהו להגר"א (סוף שביעית) ועוד², הקשו מעובדא אחרת דרב (בירושלמי ב"מ פ"ד ה"ב³), "רב מפקד לשמשי אימת דנימר לך תתן מתנה לבר נש, אין הוה מסכן הב לי' מיד, ואין עתיר אמליך בי תניינות" ("רב הי' מצוה למשרתו, כשאומר לך תן מתנה לעני, תתן לו מיד, ולא תשאל אותי עוד, לפי שאיני יכול לחזור בו, ואם הוא עשיר, הימלך בי שנית אם לא החזרתי בו" (פני משה לירושלמי שם)).

דמצינו סתירה בהנהגתו של רב, דהכא (בסוף מס' שביעית) מפורש שרב התנהג ע"פ מדת חסידות ולא חזר בו מדבריו, אמנם בב"מ שם צוה למשרתו שלא לסמוך על אמירתו, ולא ליתן עד שישאלהו שנית, דהוא בהיפך מן ההנהגה דלא ישנה מדיבורו.

ב.

יביא יישוב המפרשים לחלק בכמה פנים, ויקשה
דעדיין אינו מחוור כיון שבשביעית אמרו דלא הי' משנה מדיבורו כלל

במפרשים נאמרו⁴ כמה ביאורים בדבר⁵:

יש שביארו, דמחולקים ב' העובדות זמ"ז, דחד מיירי במתנה מועטת והשני במתנה מרובה (וכהא דמחלק בבבלי בב"מ (מט, א) בדעת ר' יוחנן דס"ל דדברים יש בהם משום מחוסרי אמנה, דהוא רק במתנה מועטת דסמכה דעתי' דהמקבל, ואילו במתנה מרובה אין בהם משום מחוסרי

הדין ומה דרב נהג למדת חסידות" (ומהפך ומשנה כל הסדר והגי' בירושלמי כאן). ואכ"מ.
(5) בהבא לקמן ראה שער יוסף (להחיד"א) סי' ט. שנות אליהו שם. ביאורי הגר"א יו"ד סרנ"ח סקל"א. חי' הצ"צ שביעית שם (ס"ד). פרי יצחק ח"א סנ"א. ועוד.

(2) ראה הנסמן בהערה 5.
(3) הובא ברי"ף ורא"ש (וכן בר"ח) לב"מ מט, א.
(4) בספרניר (על ירושלמי כאן. להר"מ מארים) כתב דחסר בירושלמי כאן מילתא דרב שהובאה בירושלמי ב"מ (שבפנים) ומפרש שהקושיא בירושלמי כאן מיחלפא שיטתי' דרב כו' היא מהנהגתו כאן לזה שמפקד לשמשי, וע"ז מתרץ בירושלמי "תמן למדת

לקראת שבת

אמנה, דלא סמכה דעתיה). דבעובדא דמס' שביעית מיירי במתנה מועטת דאז נהג כן למדת חסידות שלא חזר בו; וכן התם (בירושלמי ב"מ) לענין מתנה לעני, כי בכלל מתנה לעני היא מתנה מועטת; אבל "אין עתיר אימליך בי תניינות", דכיון דלעשיר נותנים מתנה מרובה⁶, לא נהג בזה להחמיר אפילו ע"פ מדת חסידות (וכר' יוחנן שמחמיר בדברים, ואעפ"כ ס"ל שבזה אין בהם משום מחוסרי אמנה).

עוד רצו לבאר בזה, דבירושלמי ב"מ שם איירי בענין זמן הנתינה, אי מותר לדחותה לאחר זמן, והחילוק בין עני ועשיר הוא דאמירה לעני דהוי בגדר צדקה יש בה דין נדר⁷ וקאי עלי' בכל תאחר⁸ ולכן צריך ליתנה מיד, אבל בעשיר דאין בזה נדר מותר לדחות הנתינה לאחר זמן. אבל מדין קיום דברו לא הי' חוזר בו גם בעשיר.

ועוד חילקו, דהא דסוף שביעית איירי כשאמר ליתן בפני מקבל המתנה, ולכך אף דבמתנה מרובה לא סמכה דעתיה מ"מ מידת חסידות איכא שלא לחזור ממה שהבטיח, אבל בירושלמי ב"מ שם איירי שלא בפני מקבל המתנה ורק למשרתו הודיע שיתן המתנה⁹, ולכך הפרש גדול יש בין עני דנעשה כנדר משא"כ בעשיר, דכיון דהמקבל מתנה לא ידע, ליכא בו אפילו מדת חסידות שלא לחזור¹⁰.

אמנם, לבד מן הקושי והדוחק שבכל אחד מביאורים אלה, כדהקשו כבר במפרשים¹¹ – צ"ע בגופא דדינא, דלכאורה מפשטות לשון הירושלמי כאן נראה דהנהגת מדת חסידות דרב היתה שמעולם לא חזר בו מדיבורו, והי' מקיים דברו אף במקום שמצד הדין לא הי' מחוייב בזה, ולטעם זה ליכא שום חילוק אי המקבל הוא עשיר או שהיא מתנה מרובה (והמקבל לא סמכה דעתיה) או שלא בפני המקבל וכו' – דהא מ"מ ה"ה משנה בדיבורו, שאינו מקיים מה שאומר; ואין לומר ע"פ גודל מדת חסידות דרב (שרב במיוחד הי' נוהג בעשרה מילי דחסידותא¹²) שלא קיים דברו בפרטיו.

דירושלמי סוף שביעית דרב איירי כשהעמידו אצלו כו"ו.

(10) וראה עוד תי' בשער יוסף שם. ועוד.

(11) ראה ח"י הצ"צ ופרי יצחק בהקושיא על תי' הא'. שער יוסף שם (כח, סע"א) הקושיא על תי' הב' (וראה גם צ"צ שער המילואים ח"ד סנ"ח וסי' קנב). וכן קשה על תי' הג', דמפשטות הלשון בירושלמי לא משמע שהעמידו אצלו, כבתי' הירושלמי דרב נהג למדת חסידות.

(12) תשובות הגאונים (שערי תשובה) סקע"ח. ס' יוחסין מאמר ב' אות ריש. סה"ד סדר תנאים ואמוראים ערך אבא אריכא ס"ז. ועוד.

(6) ראה גם שטמ"ק ב"מ שם ד"ה כתב הריא"ף בסופו (בתירוץ השני).

(7) ראה נמוק"י ב"מ שם ד"ה ובמתנה מרובה: אבל בעני נעשה נדר דגרסינן התם רב מפקיד כו'. ולהעיר, דדברי רב באים בהמשך לדברי הירושלמי לפנ"ז "הדא דתימא כו' אבל כו' נעשה נדר", החילוק דעשיר ועני (ראה הגי' בזה), וע"ז ממשיך "רב מפקד לשמשי" (אלא שבריי"ף ורא"ש שם דילגו זה). וראה שו"ע חו"מ סרמ"ג ס"ב ובסמ"ע שם סק"ה. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' מכירה ס"ד.

(8) ראה שטמ"ק שם ד"ה וכתב הרמ"ך.

(9) פרי יצחק שם בסופו. ובחי' הצ"צ שם ס"ד ו"תירוץ הירושלמי דהזהב י"ל דס"ל כתירוץ ראשון

לקראת שבת

יז

ואע"פ שבבבלי איתא (ב"מ מט, א) שרב פליג על ר' יוחנן וס"ל דדברים אין בהם משום מחוסרי אמנה – הרי גם שם המדובר הוא ע"פ הדין ולא בהנהגתו המיוחדת של רב עצמו; משא"כ בהא דירושלמי ב"מ שקאי בהנהגת רב עצמו כמו בהא דשביעית¹³.

ג.

יקדים לחלק מדיוקי הלשונות, דשביעית איירי בנכסי עצמו ובב"מ בנכסי אחרים

והנראה לבאר בכ"ז בהקדם הדיוק בשינויי הלשונות בב' הסוגיות דירושלמי: בסוף שביעית לשון רב היא "כד אנא אמר לבני ביתי", ובב"מ הלשון – "רב מפקד לשמשי".

[ואין לומר דלהיות שהנהגה זו היתה מדת חסידות, לכן לבני ביתו רצה להראות ולחנכם במדת חסידות, משא"כ לשמשי' שלא מוטל עליו חינוכו¹⁴ – דהא מ"מ גם כאשר "מפקד לשמשי", הויה הנהגתו בתור שלוחו של רב].

ונ"ל דהחילוק הוא, דבדבריו לבני ביתו קאי רב בממון ורכוש השייך לרב ובני ביתו, משא"כ מ"ש לשמשי' דוקא (כי אין שייך לומר לב"ב) איירי לא בנכסי דרב וב"ב, אלא ברכוש הנמצא ברשותו מחמת מה שהי' רב בעירו, דכמה סוגי רכוש נמצאים ברשותו ובאחריותו (אף שאינם שלו), וכמו: קופת הקהל, ממון (דיחיד או רבים) שנמסר לו לחלקו או להיות ממונה בחלוקתו לצדקה. וכיו"ב¹⁵.

ומוכן שבנוגע לרכוש זה שברשותו (שאינו שלו), הי' רב רגיל לצוות לשמשי' (שמש ב"ד) וכיו"ב, ואילו בשייכות לרכוש (ענינים) שבביתו – הי' רב מצווה לבני ביתו, כולל משרת ושמש בביתו.

ועפ"ז מחוור שפיר החילוק בין עובדא דרב שבירושלמי שביעית לעובדא שבירושלמי ב"מ:

הנהגת רב בשייכות לרכושו הפרטי (שאודותו צוה לבני ביתו) היתה במדת חסידות שלא לשנות מדיבורו (אף במקום שנכרך בזה הפסד ממון, כגון במתנה, או במכר כשנתייקר השער וכיו"ב¹⁶); אבל בנוגע לרכוש שאינו שלו, כ"א רכוש של הקהל (או דיחיד) הנמצא ברשותו, אין מקום להחמיר על עצמו לנהוג במדת חסידות שלא לשנות בדיבורו, דהא שייך הממון

זה רק בשלא נשתנה השער או גם בנשתנה השער (וכהובא ברמ"א חו"מ סו"ס רד). אבל בכל אופן כיון שנקטינן דרב בעצמו נהג כדעת ר"י, א"כ להדיעות דר"י ס"ל דיש בהם משום מחוסרי אמנה גם בנשתנה השער מובן דגם רב נהג כן. וכן משמע מזה שמקשה בירושלמי בסופו, מעובדא דנתן "ערכון על מילחא ויקרת" ואינו משני דשאני התם דנשתנה השער.

13) כמ"ש בשנות אליהו שם.

14) ראה ספר ניר שם.

15) ובנוגע לב"ד או אפטרופוס בנכסי יתומים – ראה רמב"ם הל' מכירה פ"ל ה"ו. הל' נחלות פ"א ה"י. טוש"ע חו"מ סכ"ו ס"ז ס"ו. ובנ"כ.

16) במחלוקת רב ור"י (בבלי ב"מ שם) אי דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה, פלוגתא בראשונים אם

לקראת שבת

להקהל (או ליחידים) שרכושם נמצא ברשותו – ולכך אין מדת חסידות שלו (של רב) שייכת בנוגע לרכוש זה (דהקהל או היחידים).

ולכן, הן בנוגע לנכסי יחיד הנמצאים ברשותו, צריך לשער דעתו של בעל הרכוש כמה רוצה ליתן, והן בנוגע לקופת הקהל וכיו"ב, זקוק לשער דעת (רוב) הקהל והאחראים דהקופה.

ולזה אמר רב למשרתו, שכאשר אומר לו לתת מתנה לעני, יתן לו מיד, כי ודאי וברור לרב, דלא רק בקופת הקהל המיועדת לצדקת הקהל סומכים עליו (רב) לחלקם, אלא גם בנוגע ליחיד – נוחא לי' לזה היחיד, כיון שהוא רב הקהל, שיתן להעני; משא"כ בנוגע לעשיר ציוה "אמליך בי תניינות", כי אמירתו בתחלה לתת היתה כפי דעתו של רב (בעצמו), ולכן צריך לשער (עוה"פ) דעתם של בעלי הרכוש – אם מסכימים למתנה זו (לעשיר), ולכן "אמליך בי תניינות".

ד.

יקשה דעדיין אינו מיושב מה שמ"מ בב"מ חשש שישנה מדיבורו, וגם דנכסי ציבור ל"ש, ויסיק דגדר מדת חסידות זו אינו שייך מתחילה בנכסי אחרים

אמנם, עדיין יש בזה תימה, דאפילו אם נאמר שבסוגיא דב"מ איירי ברכוש אחרים, מ"מ, מה שבפועל ממש שינה רב אח"כ מדיבורו איכא בזה שלילת מדת חסידות דרב (כיון שאינו עומד בדיבורו – אף שיש לו טעם ע"ז). וא"כ, רב שהי' נוהג עצמו בחסידות, הי' עליו שלא לומר אודות נתינה זו בתחלה, אם אפשר שישנה דיבורו, ע"מ שלא יחסר עי"ז מאום ממידת חסידות. ולבד מזה עדיין צ"ע בהנ"ל, דהא במקום שניתנה לו לרב האחריות והבעלות המלאה (בתור גבאי וכיו"ב), לכאורה לא איכפת לן מהו רצונם של בעלי הרכוש, שהרי הכל ברשותו של רב?

ולזה נראה להוסיף עוד בחילוק הסוגיות, דהא דמס' שביעית שמצד מדת חסידות לא חזר בו רב מדיבורו, היינו, שנוסף לזה שלאחרי שאמר לא חזר בו, הנה עוד זאת, עי"ז נשתנה בגוף דיבורו. דכיון שבשעת דיבורו הנהגתו הרגילה ש"הן שלך (יהי') צדק" (ב"מ שם; ירוש' שביעית שם (ועוד) – עה"פ (קדושים יט, לו) איתת צדק והין צדק), היינו לקיים את דברו ולהצדיק אותו¹⁷ (וכ"ש דבשעת האמירה צ"ל "הן שלך צדק"¹⁸ – שיאמר לו ודאות ליתן לו, ולא דרך היתול וכיו"ב¹⁹

בלב אסור מן התורה שנאמר איתת צדק כו"; ובאו"ח סקנ"ו ס"ב מפרש בפסוק הנ"ל "כלומר כשאתה מדבר הן או לאו קיים דבריך והצדק אותם".

¹⁹ כדברי ר' יעקב בן זבדי בירושלמי שם (שע"ז קאי המשך דברי הירושלמי דרב פליג) ככפי' הפ"מ.

¹⁷ ככפי' המשניות להרמב"ם שביעית שם. וראה גם רש"י כתובות פו, סע"א בהא דפריעת בע"ח מצוה.

¹⁸ להעיר משו"ע אדה"ז, דבחור"מ הל' מכירה ס"ב כ': "ומ"מ בשעה שאומר לו ליתן לו צ"ל בדעת גמורה ולא יהא בדעתו לשנות כי לדבר א' בפה וא'

לקראת שבת

יט

— אחד בפה ואחד בלבב (20) — הנה באדם זה, בהדיבור לבד גמר ומקני, דע"י הדיבור עצמו נעשה קנין²¹ בהחפץ שנותן במתנה.

וכדמוכח מהתחלת דברי הירושלמי שביעית שם, שהקשו על הנהגת רב — "מתניתא פליגא על רב אימתי אמרו המטלטלין נקנין במשיכה ברשות הרבים או בחצר שאינו של שניהם וכו' ברשות המוכר לא קנה עד שיגבי' או עד שימשוך את הכל מרשות הבעלים כו'" [דלכאורה הי' לנו להקשות בזה, דליכא שום שייכות בין דברי רב להברייתא, דרב אמר שלא הי' חוזר בו מדיבורו (בכדי שלא יהי' ממחוסרי אמנה, או בכדי שתהי' רוח חכמים נוחה הימנו וכו'), ולא בנוגע לקנין דהחפץ, ובהברייתא איירי בדין קנין, "לא קנה עד שיגבי' כו'". ולזה יש להכריח] דהירושלמי מפרש דברי רב שס"ל שיש בזה קנין ולכן אינו חוזר בו, כמ"ש במפרשים (פני משה שם²²), וזהו שמקשה "אם במוכר ולוקח אמרו דלא קנה הלוקח עד שיגביהנו או עד שיציאנו מרשות הבעלים, מכ"ש במקבל מתנה דלא זכה בדיבור לחודי', ואמאי קאמר רב לית אנא חזר בי",

[ופשיטא להא דמשני בירושלמי שם "כאן שהעמידו עמו כאן בשלא העמידו עמו", כמו שפירשו במפרשים (פני משה שם²²), ד"רב מוקי להאי ברייתא בשלא העמידו ללוקח עמו לכן לא קנה עד שיקנה בדרכי הקני' והאי דרב גופי' בשהעמיד להמקבל עמו בשעה שאמר ליתן לו והראה לו מה שהוא", דכיון "שהעמידו עמו", לכך קנה²³ ואינו חוזר בו] —

הנה מעין זה י"ל למסקנת הירושלמי "תמן למדת הדין ומה דרב נהג למדת חסידות", שזה שרב נהג בעצמו מדת חסידות שלא הי' חוזר בו, אינו בגדר אחר ממה שסבר בתחלה (בירושלמי) בדעת רב (שיש בדיבורו קנין). והיינו, שמדת חסידות דרב (לא לחזור מדיבורו) אין פירושה שלא חזר בו אח"כ מדיבורו, רק שמחמת מדת חסידות שלו הי' מתחילה דיבורו בעצמו בתוקף, שגמר ומקני²⁴.

ועפ"ז א"ש, דגדר זה אפשר לאומרו רק בנוגע להאמירה לבני ביתו, שבנוגע לחפציו

קצות החושן סר"ד סק"ג. ועוד. וראה לקו"ש חי"ז ע' 295. ואכ"מ.

22) אבל בר"ש סירילאו פי' אי איכא איסורא או לא. וראה בפ"י מהר"א פולדא שם. פרי יצחק שם.

23) ובחי' הצ"צ שם אות ד' "ור"ל דרב מיירי שהעמיד המקבל עם בני ביתו דאזי קנה משום מעמד שלשתן", וכן להלן שם "מעמד שלשתן". וכן פי' במהר"א פולדא שם. וע"ש שמפרש האוקימתא דרב למידת חסידות, דאם למדת הדין מאי רבותא דרב כו' הרי מדינא קנה לכ"ע ואף ר"י לא פליג. ע"ש.

24) אבל ראה צפע"נ השלמה (ט, ד).

20) כתירוץ אביי בבבלי שם לדעת רב. וע"פ המבואר הרי זהו לפי דעת רב לדינא שם דדברים אין בהם משום מחוסרי אמנה, אבל בהנהגתו בעצמו במדת חסידות קיים הפסוק "היך צדק" גם כפשוטו, שקיים דברו, ככפנים.

21) ראה תוד"ה אליבא (כתובות קב, א): ואפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים כדקאמר בסמוך ועוד דשמעינן ל' לר"י בהזהב הנותן מתנה מועטת לחבירו קנה אע"פ שלא הגיע לידו דגמר ומקני (וראה רש"ש שם). וכן משמע בשו"ת הרא"ש כלל קב ס"י. ע"ש. וראה ר"ח ב"מ שם: דאמר ר"י ישראל שאמר לבן לוי וכו' דקני. ולהעיר מתוד"ה הכא ב"ב כג, ב.

לקראת שבת

ורכשו הפרטי יש בדיבורו תוקף דקנין בהמתנה שאמר ליתן לחבירו, אבל בנכסים של אחר או של הקהל, שהם רק ברשותו לצוות כו', כהא דב"מ שמפקד לשמשי, אזי א"א לומר דחל ברכוש זה קנין (או אפילו התחייבות) בגוף המתנה [ובמילא נסתלק מכאן לכתחילה הדין הנ"ל ד"מדת חסידות" דרב לעמוד בדיבורו, ושוב מה שדיבורו לא יתקיים אח"כ מחמת בעלי הרכוש אין כאן חסרון במדת חסידות שלו].

ולכן "מפקד רב לשמשי" אימת דנימר לך תתן מתנה לבר נש אין הוה מסכן הב לי' מיד ואין עתיר אימליך בי תניינות", שאין הכוונה בזה שבנוגע לעני נעשה נדר ובמילא אינו יכול לחזור בו, אלא להיפך (וכפשטות ההמשך בירושלמי שם, שמביא הא דרב בהמשך ללפנ"ז שיכול לחזור בו) – להדגיש בזה השינוי לגבי האמירה לבני ביתו, שכאן אין הקנין (וכיו"ב) ע"י האמירה והדיבור, שבאמירתו לבד גמר ומקני (או מתחייב) כבאמירתו לבני ביתו, אלא תלוי הדבר מיהו המקבל, ולכן כשהמקבל הוא עני אז צריך לתת לו מיד, כיון שיודע שגם דעתו של בעל הרכוש (או הקהל) ליתן, ואין צריך לבירור נוסף, וכנ"ל.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

הנהגת אנשי ביתו כדבעי

"כמו שכל אחד מישראל מחויב בהנחת תפילין בכ"י ובזמן מוגבל דוקא, כן הוא חובת גברא להיות כל איש חושב מחשבות בכל יום ויום בזמן מוגבל איך לנהג ביתו בניו ובנותיו יחי"

אנחנו יושבי בתי חומר בכוא לנו באיזה עבודה ושאלה אשר סבוכה בענינים גשמיים כבד הדבר עלינו לדבר כי הלא חומריות הוא מגושמה, והדומה, והאיך יעזי אדם לדבר בדברים כאלו, ובפרט עם מורו ורבו בהיכל קדשו אשר רק אור תורה והוד תפלה בו יאהיל ויאיר ויזרח, ויבוא הוא עם כד אשפתו, סל מאפה תנור לבו הבווער, כן ישנם החושבים בעת הליכתם על 'יחידות'.

אבל טועים בזה טעות גמור, כל ישראל אשר התורה והמצוה הם נחלתם אינם חומרים וגם הגשמיות שלהם הוא רוחניות, והי' אם יזכהו הא"ל הטוב ויגלה לבבו באשר הוא לפני מורו ורבו ויצליחו הא"ל ית' לקבל מענה טובה ויבין את אשר יגיד לו ויחזקהו השי"ת ויקיים האמור לו הי' נעשה ברי' חדשה ממש, ובונה ביתו על יסודות חזקים בהצלחה אלקית, והטועים בזה ח"ו הולכים שחוח מבלי דעת אשר יעשו, וברכות הימים ח"ו סובלים מזה ברוח וגשם.

חייב כהנחת תפילין

שמענו מכ"ק אאמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב מליובאוויטש) זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (בש"ת בעת הקידוש) כמו שכל אחד מישראל מחויב בהנחת תפילין בכ"י ובזמן מוגבל דוקא, כן הוא

חובת גברא להיות כל איש חושב מחשבות בכל יום ויום בזמן מוגבל איך לנהג ביתו בניו ובנותיו יחי' לראות ולהסתכל בהחסרונות ולתקנם בכל האפשרי בדברים רכים ולפעמים גם בדברים חזקים בעת המצטרך, אבל בכל אופן לדאוג בזה, כי הלא המזון רוחני אשר לא גרוע מהמזון הגשמי, אשר לכל אדם עוזר אלקים לעשות צדקה בכל עת לפרנסם ולכלכלם, וזה כל האדם מבלי הבדל איש ואיש, כי בזה נבדל עם ישראל ד' עליהם יחיו, ואשר גם שאינם לומדים רק הולכים בדרך התורה והמצוה הם מלאים הנהגות טובות ועצות נעלות, וכאשר עוסקים באמונה בכלכלת ביתם ה' אלקים בעזרם להעמיד בנים ובנות ישרים הולכי תום.

מאחד הזקנים שקיבל מרבינו הזקן (בעל התניא) שמעתי אשר רבינו הגדול בתחילת נשיאותו (ודאי בערך שנת תקמ"ה או תקמ"ו) שסדרו הי' לדבר ברבים בעניני הנהגת איש עם בני ביתו שי' אשר ידוע שהקפיד הן על אלו שדאגו רק אודות עצמם לעמוד ולהתפלל ועזבו הדרכת בני ביתם, והן על אלו שנהגו בני ביתם ברמה בציווים ופקודות מבלי הגד טעם וסברא, שמאוד לא הי' נרצה בדרכים כאלו רק חפץ כי ידריכו בני ביתו וידריכו בקירוב ככל האפשרי, אם לא לעתים רחוקים שצריכים להשתמש גם בצד שמאל, וכעצת חז"ל. אבל דרישתו היתה כי יתנהגו בדרך המיצוע ואשר ע"כ הי' מרבה לדבר בזה.

"עשרתם" "ערבתם" "הדליקו את הנר"

ופעם (כן מספרים) אמר: רבותינו אמרו חייב אדם לומר בתוך ביתו "עשרתם ערבתם הדליקו את הנר", ג' דברים אלו הם הכנות לשבת הבא בטרחות כל השבוע וכה יאמר להם לבני ביתו: "עשרתם" – איזה עושר רוחנית בקנין המדות טובות והרחקת המדות לא טובות התעשרתם במשך ימי העבודה דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דמלאכת האדם הם בירור וזיכוך מדותיו והנהגותיו. "ערבתם" – הוא בכל עבודתכם הגשמית שעשיתם במשך השבוע האם ערבתם בזה הכוונה האמיתית מה שהוא רצון הבורא ית' בכריאת האדם, ואז "הדליקו את הנר" – שיאיר לכם ה"נר ה' נשמת אדם" שמאירה בגילוי בשבת שבא אחרי עבודת ימי השבוע, דמי שטרח בע"ש יאכל בשבת להתענג על ה'.

והנה לא על הלחם לבדו יחי' האדם כ"א כו' הלחם של החסידים הוא ההתקשרות שלהם, אבל אין זה מספיק ובפרט בעתים הללו שלק[ה] הא-ל אותנו ונטל עטרת תפארת ראשינו הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ושה פזורה ישראל יתומים נאנחים מבלי מאגד ומחבר, עלינו להתחזק לעורר איש את רעהו ולאגד אגודות לומדי דא"ח בקביעות עתים לתורה ובהתעוררות התפלה איש איש כפי שתשיג מוחו ולבו והחלש יאמר גיבור אני לעשות רצון אבינו שבשמים ובאמת גבורים אנחנו בכח אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר במסירת נפשם הטהורה והאצילה סללו לנו דרך רחבה לעלות בית א-ל, והמאור הגדול על דרכינו יזרח ויאיר וכל אשר ילך בדרכי הקדש בזכותם יותמך בתמיכה וסעד אלקי במוחש.

כבד עלי הדבר במאד מאד לדבר בסוד חסידים ואנשי מעשה אשר קטנם עבה כו' אבל
הדבר נוגע עד הלב ועד בכלל, הלא כעשרים וחמישה שנים זיכנו הא-ל ית' עמוד בקירוב אל
איש האלקים אשר כל זה הי' כל מעינו לילה ויום.

